

V dnešní mládeži je zítřejší budoucnost. Z této skutečnosti pramení celosvětový zájem o otázky mládeže. Je umocněn skutečností, že mladá generace prakticky ve všech zemích tvoří významnou část obyvatelstva, zasahuje do všech oblastí života společnosti. Dějiny ukazují, že zápas o vědomí a postoje mládeže, o její světonázorovou výchovu, o její přípravu na pokračování v díle předchozích generací byl a je jedním z rozhodujících úkolů každé společnosti, národa i třídy.

Rovněž socialistická společnost si klade otázky a hledá odpovědi na to, jaká je současná mladá generace, jak ji nejlépe připravit na budoucí život a práci, jaký bude její přínos k další výstavbě socialismu i zápasu o udržení světového míru.

Specifiku každé nové generace v dějinném procesu výstižně charakterizoval K. Marx, když napsal: „Dějiny nejsou nic jiného než sled jednotlivých generací, z nichž každá těží z materiálu, kapitálu a výrobních sil, které jí odkázaly předchozí generace, pokračuje tedy jednak za úplně změněných okolností v tradiční činnosti, jednak úplně změněnou činností modifikuje staré okolnosti.“ A Vladimír Iljič Lenin v konkrétní situaci, již byl III. sjezd Komunistického svazu mládeže Ruska, to dne 2. října 1920 vyjádřil zcela konkrétně: „Úkolem předešlé generace bylo svrhnout buržoazii... Novou generaci očekává složitější úkol. Nestačí sjednotit síly, abyste podpořili dělnicko-rolnickou moc proti vpádu kapitalistů... Půda je připravena a na této půdě musí mladá komunistická generace budovat komunistickou společnost. Máte před sebou úkol výstavby, a vyřešit jej můžete jedině tehdy, jestliže si osvojíte veškeré moderní vědění, jestliže dokážete přeměnit komunismus z hotových nabílovaných formulí, ponaučení, receptů, směrnic a programů v to živé, co sjednocuje vaši bezprostřední práci, jestliže dokážete udělat z komunismu návod pro svou praktickou činnost.“

Čím je z marxisticko-leninského pohledu mládež? Jistě je značně dynamickou sociálně demografickou společenskou skupinou — v našich podmínkách ve věku 14 až 30 let — která má charakteristické obecné biologicko-psychologické, sociálně ekonomické a sociálně psychologické rysy, vlastnosti a hodnotovou orientaci, jež jsou podmíněny charakterem sociálních vztahů ve společnosti. Jako taková je však současně i jedním z významných činitelů revolučních přeměn a jejich urychlování. Jednak tím, že je nezastupitelným článkem mezigeneračního přenosu dosaženého stavu v rozvoji socialistických společenských vztahů, jednak tím, že je povolána posunout perspektivně rozvoj těchto vztahů na historicky vyšší úroveň.

Šedesátiletí Komunistické strany Československa je charakteristické zápasy proti buržoazii, za národní a sociální osvobození lidu naší země, za vybudování socialismu v naší vlasti i nepřetržitostí péče o mladé pokolení. Od svého

vzniku komunistická strana spatřuje v mládeži budoucnost země, jejich socialistických a komunistických zářků. Politika komunistické strany je pro mladé lidi přitažlivá nejen svými záměry, podřízenými růstu ekonomického a kulturního bohatství společnosti pro blaho všech jejích členů, ale zejména tím, že s mládeží počítá jako s aktivním činitelem při vytyčování a uskutečňování těchto záměrů při budování socialismu. Na XVI. sjezdu KSČ to generální tajemník ÚV KSČ a prezident republiky soudruh Gustáv Husák jednoznačně vyjádřil: „Zdravý růst mladého pokolení zůstane i do budoucna v popředí pozornosti komunistů, stranických a společenských orgánů a organizací, celého našeho státu. Budeme pečovat o to, aby rostla účast mladých lidí na spoluvytváření naší další cesty, na realizaci i kontrole velikých úkolů výstavby rozvinuté socialistické společnosti. Musí nám jít stále o to, aby si mládež byla vědoma své odpovědnosti před budoucností, aby svou lásku k rodné zemi vyjadřovala prospěšnou prací pro socialismus, aby spojovala hluboké city socialistického vlastenectví s proletářským internacionalismem, aby byla připravena k budování a obraně socialistické vlasti. Strana věří v sílu a schopnosti mladé generace a bude dbát, aby mladým lidem byly svěřovány odpovědné úkoly.“

Mládež v naší socialistické společnosti má pro svou přípravu na život a práci lepší podmínky, než měli její předchůdci nebo mají její vrstevníci v kapitalistickém a rozvojovém světě. Komunistická strana a socialistický stát vytvářejí podle reálných možností rozvoje společnosti široké předpoklady pro začleňování mladých lidí do společenské dělby práce, pro jejich dobrý vstup do aktivního života, pro řešení problémů mladých lidí, kteří si zakládají rodinu, zvyšují kvalifikaci apod. Naše společnost se nadto snaží formovat osobnost každého mladého člověka, podněcovat v něm široké spektrum zájmů jako základ jeho všestranného rozvoje, upevňovat v něm hodnoty a ideály socialismu, vyvolávat u něho trvale aktivní životní postoje. Činí tak ve snaze připravovat pro budoucnost generaci s vyššími odbornými, politickými i morálními kvalitami.

Tímto úsilím se v socialistické společnosti postupně ruší třídní a sociálně ekonomická diferenciacie mládeže. Nikoli proto — jak se snaží dokazovat někteří buržoazní politikové za vydatného přispívání řady buržoazních vědců — aby se z mladých lidí vytvořila uniformní masa unifikovaných zájmů, předstev, vlastností a citů, ale v zájmu vytvoření stejně optimálních podmínek pro všestranný rozvoj všech mladých lidí.

Již druhé století existují organizace, které sdružují mládež a které své působení zaměřují na její ovlivňování. V každé společnosti jsou tyto organizace součástí politické nadstavby. Jejich podstata, charakter a sociální funkce jsou určovány existující ekonomickou strukturou a třídní skladbou společnosti jako celku. V kapitalistické společnosti je působnost různých organizací mládeže, vzájemně se lišících ideově politickým zaměřením a organizační základnou, různým vztahem ke společnosti, politickým institucím, ideologickým procesům, dána rozporností ekonomické základny a existencí antagonistických tříd. Jako protiváha mládežnických organizací, jež jsou orientovány buržoazně, vznikají postupně pokrokové organizace nemajetné, pracující mládeže. Vznik dělnických stran marxisticko-leninského typu je doprovázen zrodem mládežnických svazů nového charakteru, jak o tom svědčí například vznik a existence československého Komsomolu.

Vítězstvím socialistické revoluce dochází k odstranění vykořisťování člověka — a tím i základny pro existenci antagonistických jevů a organizací ve společenské nadstavbě. Prosocialistické ideové sjednocování mladé generace je

doprovázeno i jejím sjednocením organizačním. Patrné je to i z pohybu v našem mládežnickém hnutí v období přerůstání národní demokratické revoluce v revoluci socialistickou, jenž vyústil po Únoru 1948 do vzniku jednotného, celostátně působícího Československého svazu mládeže. Toto ideové, organizační i akční sjednocování mladé generace je objektivně podmíněno prosazujícím se socialistickým zřízením, potřebami dalšího vývoje společnosti sjednocovat úsilí mládeže k socialistické výstavbě a neméně také naléhavou potřebou mladé generace vyjadřovat své zájmy uceleně. Jednotné organizace mládeže, jejichž činnost je vnitřně diferenciována s ohledem na věkové a sociální zvláštnosti jednotlivých skupin mladé generace, jsou k tomu nejúčinnějším prostředkem. Svědčí o tom třiašedesátileté působení leninského Komsomolu v Sovětském svazu a v našem případě už jedenáctiletá činnost Socialistického svazu mládeže.

Ten je důležitou součástí politického systému v naší zemi a představuje základní formu ideového a politického seskupení mládeže kolem komunistické strany. Význam a postavení jednotné organizace dětí a mládeže v naší společnosti vyplývá již ze skutečnosti, že populace do 30 let — kterou výrazně ovlivňuje — tvoří bezmála polovinu všech obyvatel. Její vliv se projevuje především v růstu politických i odborných znalostí mladých lidí, v prohlubování jejich socialistického uvědomění, ve zvyšování jejich iniciativy v hospodářském životě země i podílu na řízení a správě společnosti. Nemenší však je i perspektivní význam působení mládežnické organizace jakožto specifického a nezastupitelného výchovného činitele, který přispívá k organickému začleňování mladých lidí do společenských procesů a funkcí.

Plnit tuto dvojjedinou roli skutečně efektivně a kvalitně není jednoduché. Náročnou ji činí předně nezbytnost skloubit v činnosti mládežnické organizace celospolečenské zájmy se zájmy mládeže jako specifické sociálně demografické společenské skupiny a se zájmy ryze individuálními.

Z toho samozřejmě pro mládežnickou organizaci plyne: podílet se na prosazování a realizaci zájmů celé socialistické společnosti a současně vyjadřovat a hájit objektivně existující specifické zájmy mladé generace; což je koneckonců v zájmu společnosti, protože uspokojování těchto specifických zájmů nezbytně napomáhá aktivnější účasti mládeže na uskutečňování celospolečenských zájmů, vede k jejímu uvědomělému ztotožnění s cíli společnosti.

Poslání mládežnické organizace dále činí náročným podíl na zabezpečování posloupnosti generací v socialistické společnosti. Tento podíl spočívá v získávání mládeže pro politiku komunistické strany a k praktické účasti na socialistické výstavbě. Neméně však tkví v tom, že mládežnická organizace je důležitým kádrovým zdrojem, z něhož se doplňují řady komunistické strany, ale i státních, hospodářských a společenských orgánů a organizací; je logické, že tak mládežnickou organizaci průběžně opouštějí nejaktivnější členové.

Bez významu není ani skutečnost, že mládež je společenský faktor vyznačující se dočasností. V praktické činnosti mládežnické organizace to znamená nic jiného než počítat s tím, že během desetiletí se její členská základna obmění nejméně ze čtyř pětín; že v nejednom ohledu je zapotřebí neustále začínat znovu ve svém působení. I to je samozřejmě náročné, aby ono stálé začínání nebylo prostým opakováním, ale odráželo společenský pohyb a reagovalo na odlišnosti nově nastupujícího pokolení.

Dostát se ctí ocenění, jehož se dostalo naší jednotné organizaci dětí a mládeže na XVI. sjezdu KSČ, naplňovat poslání představitele mladé generace

a blízkého spolubojovníka komunistické strany nezbytně vyžaduje zvýšit celkově účinnost a kvalitu působení. Znamená to zvyšovat podíl na utváření socialistické osobnosti mladých lidí v duchu marxismu-leninismu, socialistického vlastenectví a internacionalismu. Vyžaduje to prohlubovat politickou a společenskou angažovanost mladých lidí prostřednictvím jejich širší účasti na řízení jednotlivých pracovišť, škol a míst bydliště. Předpokládá to podněcovat a rozvíjet pracovní i studijní iniciativu a veřejně prospěšnou aktivitu mladých lidí, aby si tvořivě osvojovali nové poznatky vědy a techniky, hledali a nacházeli pro ně co nejširší využití v práci, studiu a životě vůbec, aby maximálně hospodařili při výrobě i při spotřebě s každým kilowattem energie, s každým kilogramem surovin a materiálů, s každou korunou svěřených finančních prostředků.

Dosáhnout toho neznamena nic jiného než zvýšit vliv na členy i další chlapce a děvčata prostřednictvím všestranné činnosti základních organizací SSM a pionýrských skupin i prostřednictvím lepší politicko-organizačnické a řídicí práce. Dosáhnout toho předpokládá při formulování úkolů jednotné organizace dětí a mládeže, při jejich plnění a vyhodnocování dosaženého efektu působení více a důsledněji využívat výsledků vědy, zejména pak těch jejích společenskovědních disciplín, jejichž bezprostředním předmětem zájmu je život a práce mladého pokolení.

Využívání výsledků vědy k efektivnějšímu a kvalitnějšímu působení na děti a mládež přikládá stále větší význam nejen Socialistický svaz mládeže, ale všechny bratrské organizace v socialistických zemích, zejména pak leninský Komsomol, který disponuje specializovaným střediskem vědeckých výzkumů mládeže.

Bylo naprosto logické, že se zrodem Socialistického svazu mládeže vzniklo výzkumné pracoviště působící při ústředním výboru SSM a úzce spolupracující s nejrůznějšími vědeckými institucemi u nás i s obdobnými pracovišti bratrských mládežnických organizací. Toto metodicko-poznávací středisko řešilo v uplynulém pětiletí 16 výzkumných úkolů. Jde například o prognózu vývoje členské základny SSM, faktory ovlivňující členství dělnické mládeže v SSM, místo poznávací činnosti v práci orgánů SSM, působení základních organizací SSM, masovou politickou práci SSM. Středisko řeší dílčí úkol základního výzkumu, týkající se společensko-politických aktivit mládeže jako faktoru proměn sociální struktury. Výsledky výzkumů jsou podkladem pro jednání ústředních orgánů naší jednotné organizace a budou zohledněny v podkladových materiálech pro jednání III. sjezdu SSM. Současně si při obsahových přípravách sjezdu uvědomujeme, že nazrává čas pro to, aby ke zvýšení účinnosti konkrétních rozhodnutí byly organizovány průzkumy veřejného mínění mladé generace.

Na základě dosavadních zkušeností z využívání výsledků vědy k rozvoji činnosti mládežnické organizace můžeme říci, co především může najít uplatnění v obsahu, metodách a formách činnosti naší organizace, ve způsobu jejího organizování a řízení.

Cenné jsou pro nás historické poznatky o rozvoji našeho pokrokového dětského a mládežnického hnutí, o jeho vztahu ke komunistické straně. V tomto směru si mnoho slibujeme od díla *Sílu nám dává strana*, zpracovaného kolektivem historiků zabývajících se problematikou mládežnického hnutí v našich novodobých dějinách a připravovaného k vydání v nakladatelství Mladá fronta.

Nezbytné jsou pro nás co nejkonkrétnější poznatky o postupné socializaci dítěte v mladého a dospělého člověka, hlavně pak o dynamice v osvojování si takových sociálních rolí, jako je role příslušníka mladé generace, role dítěte

— žáka, studenta — pracovníka či role příslušníka socialistické společnosti, občana socialistického státu, jejíž osvojení naše organizace bezprostředně zprostředkovává.

Pro přesné cílení našeho působení potřebujeme opakovaně získávané poznatky o hodnotové orientaci mladé generace, o jejích kladných i případných záporných změnách.

Zajímat se musíme o aplikaci přesných, tedy vědeckých metod sběru a vyhodnocování informací o dopadu naší činnosti v jednotlivých oblastech působení.

Cenné jsou pro nás demografické údaje o věkové a sociální skladbě mladé generace, o jejím zastoupení v obyvatelstvu jednotlivých územních celků republiky, samozřejmě včetně prognóz o změnách v této skladbě i zastoupení.

V naší politicko-organizátorské a řídicí práci musíme výrazněji aplikovat poznatky teorie řízení.

Už jen z tohoto stručného nástinu požadavků mládežnické organizace na vědu jasně vyplývá, že tyto potřeby nelze v současnosti a ani do budoucna nebude možné uspokojovat pouze rozvojem vlastní vědeckovýzkumné činnosti; že v tomto směru budeme očekávat více od specializovaných vědeckovýzkumných pracovišť, jako jsou Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Ústav pro výzkum veřejného mínění při Federálním statistickém úřadu nebo Ústav marxismu-leninismu ÚV KSČ. Budeme od nich očekávat nejen nové poznatky, ale i jejich přístupnější interpretaci; což je problém, zdá se, širší než jen svačkový nebo pionýrský, jak naznačuje zatím u nás všeobecně dosahované tempo v cyklu věda — výzkum — praxe.

Na hojnější využívání poznatků vědy v praktické činnosti naší dětské a mládežnické organizace musíme nezbytně připravit funkcionářský aktiv, v tom má již jednoznačně stanoveny úkoly Ústřední politická škola SSM. V současnosti jsme v situaci, že ne jeden nepochybně užitečný poznatek zůstává na jednotlivých stupních naší jednotné organizace nevyužit, protože jej funkcionářský aktiv neumí aplikovat. Neradi bychom však dospěli k druhému extrému: abychom skloňovali vědu ve všech pádech a zapomněli na to, že se v naší jednotné organizaci dobrovolně sdružují mladí lidé.

Jsme přesvědčeni, že při rozpracování závěrů XVI. sjezdu KSČ — společně s vědeckou frontou a ve spolupráci s ostatními výchovnými činiteli, zejména školou a dalšími společenskými organizacemi Národní fronty, v nichž se sdružují mladí lidé — se podaří zvýšit vliv na mladou generaci, lépe uspokojovat její potřeby a zájmy, účinněji ji prostřednictvím rozvoje její společenské angažovanosti, pracovní i studijní aktivity začleňovat do života naší socialistické společnosti.